

MANEVRSKA STRUKTURA NARODNE ZAŠČITE MESTA LJUBLJANE

**DELOVANJE MANEVRSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE
V POKRAJINI LJUBLJANA MESTO**

Avtor: Polkovnik Miha BUTARA

V Ljubljani, 12. septembra 2000

DELOVANJE MANEVRSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE V POKRAJINI LJUBLJANA - MESTO

LJUBLJANA V MAJU 1990

Razorožitev teritorialne obrambe

Osemdeseta leta so močno zaznamovala delovanje pripadnikov ljubljanske teritorialne obrambe. Vseskozi močno izpostavljeni najrazličnejšim zveznim pritiskom, ki jih je izvajala Jugoslovanska ljudska armada smo se na najrazličnejše načine upirali. Predvsem njihovi zahtevi, da se teritorialna obramba Mesta Ljubljane podredi armadi in njenemu poveljstvu obrambe Ljubljane. Čeprav je vsa obstoječa civilna in vojaška zakonodaja omogočala prevladujočo vlogo strukturi teritorialne obrambe, pa v praksi le ni bilo tako.

V ozadju teh dogajanj so se odvijale velike igre, katerih namen je bil v prvi vrsti ta, da se postopoma podredi slovenska teritorialna obramba, ter vsrka v sestavo JLA, ter tako odtrga vplivu matičnega okolja. Po tem scenariju bi naj ljubljanska teritorialna obramba predstavljala prvo stopničko na poti do željenega cilja.

Drugi cilj je bil še pomembnejši in usmerjen v osamitev slovenskega političnega vodstva, popolni podreditvi Slovenije zvezni državi, kar bi pomenilo blokiranje vseh teženj Slovenije po večji samostojnosti in odhodu iz Jugoslavije.

Ti odnosi so gledano z našega zornega kota dosegli vrelišče z razorožitvijo slovenske teritorialne obrambe v mesecu maju leta 1990. Temeljni povod za ta dogajanja in odločitev za izvajanje tega nečednega postopka prav v tem času, pa smo videli v uveljavljanju večstranskega sistema, večji samostojnosti Republike Slovenije in v rezultatih prvih demokratičnih volitev po 2. svetovni vojni.

Kot strela z jasnega me je zadela novica, da je komandant Teritorialne obrambe Republike Slovenije general Ivan Hočevar izdal ukaz za razorožitev TO. V njegovem imenu ga je podpisal načelnik RŠTO general Drago Ožbolt. Čeprav je temu nečastnemu dejanju pred hodilo mnogo neprijetnih trenutkov, ki smo jih doživeli v preteklem obdobju, le nismo mogli verjeti, da bi bilo mogoče razorožitev udejanjiti in to mimo vednosti slovenskega republiškega vodstva. Strahoviti pritiski nadrejenih so se vseskozi stopnjevali. Generala Hočevar in Ožbolt sta se zavedala dejstev, da je pomen teritorialne obrambe Ljubljane zaradi njene usposobljenosti in opremljenosti ter pripadnosti slovenskim interesom zelo velik. Zato sta največ pozornosti posvečala prav realizaciji te naloge v Ljubljani. Vse postopke sta izvajala pedantno in spretno z vso mero preciznosti in zarezala v naše tkivo kakor kirurg s skalpelom.

Predaja orožja, ki je bilo shranjeno izven skladišč JLA, pod njen nadzor, je potekala z vednostjo najodgovornejših oseb v štabih TO. Praviloma so bili v to vključeni komandanti, organi varnosti, pomočniki za zaledje in skladiščniki. Vsi so bili zavezani osebni in kazenski odgovornosti ter zahtevi po molčečnosti. Kljub vsemu pa so informacije o namerah in postopkih razorožitve le počasi pricurlyale med ostale sodelavce, preko njih pa tudi v javnost.

Poskusi onemogočanja razorožitve

Ogorčeni in prizadeti smo posamezniki iskali način, da obvestimo odgovorne in širšo javnost o nastalih razmerah in poiščemo načine za proti ukrepanje. Goreli smo od želje, da preprečimo razorožitev in poskrbimo za to, da TO še bolj navežemo na slovensko republiško vodstvo. Zdi se mi, kot da smo doživeli pravi kolektivni šok. Mnogim pa tudi meni so skozi možgane švigale najrazličnejše misli. Spominjali smo se razorožitve slovenske partizanske vojske leta 1945, ukinitve enot Maistrovih borcev, minimaliziranja Maistrovega pomena, pozabe na TIGR-ovce in še na mnoge druge stvari, ki so bile uperjene proti slovenski suverenosti in samostojnosti. Vedeli smo, da je bilo potrebno ukreniti karkoli, da je potrebno odločno ukrepati. Pričakovali smo odločna reagiranja pristojnih. Tega v prvem trenutku ni bilo enostavno izvesti, saj se je prav v teh dneh, lahko govorimo o urah, izvajala zamenjava oblasti, kar je do neke mere sprožalo določeno stopnjo medsebojnega nezaupanja, dogajalo se je, da so nekateri gojili nezaupanje do naše strukture. Premalo so nas poznali, zato smo naredili vse kar je v naši moči, da te neprijetne odnose popravimo.

Ker sem bil odgovoren za sodelovanje z zunanjimi dejavniki v mestu in širše, sem takoj ko sem imel več informacij o aktualnih dogajanjih skupaj s sekretarjem za obrambo Andrejem Bajtom, obvestil ljubljanskega župana Jožeta Strgarja, svetovalca za obrambna vprašanja predsednika republike Bojana Ušeničnika, predsednika komisije za SLO generala Ivana Dolničarja in še mnoge ljudi na odgovornih položajih, ki so lahko vplivali na skupne odločitve.

Sodelovanje z novinarji

Prvega dne izvajanja razorožitve, ko so začeli izvajati ukaz komandanta Republiškega štaba TO, sem z dodatno aktivnostjo poskušal blokirati odvoz orožja enot za protispecialna dejstva in še nekaterih drugih, ki so bila shranjena v tako imenovanih občinskih skladiščih. V svoji nemoči in nemožnosti organiziranja zakonitega fizičnega blokiranja teh postopkov sem poklical novinarja ljubljanskega Dela, dolgoletnega pripadnika enot TO, Željka Šepetavca. Ta je po sprejemu informacije poslal na kraj dogajanja dva novinarja. O premestitvi orožja sta naslednji dan kritično pisala v časopisu Delo. Zaradi konspiracije in podučen z izkušnjami, ki jih je imela četverica s procesom JBZT, sem vse kontakte in kasnejše dokumentarne prenose informacij izvajal izven svojega delovnega okolja z različnih lokacij. Tega dne dopoldan sem iz delovnih prostorov podjetja »Novoplesk« skupaj z Borisom Debevcem obvestil tudi dežurno ekipo novinarjev Vala 202. Takoj so prišli na eno izmed lokacij, kjer smo imeli skladišče orožja. To je bila znamenita stavba Kresija ob Tromostovju. V kontaktni oddaji v živo so tako kot novinarji znajo zelo ostro in pronicljivo obravnavali prenos orožja TO občine Center v vojaška skladišča. Temu je sledila spontana reakcija prebivalstva, ki pa ni mogel preprečiti izvedbe tega dejanja.

Naslednji dan mi je uspelo dobiti znamenitega novinarja Branka Sobana. Pri Delu je bil odgovoren za spremljanje dogajanj na področju obrambe. Primorec, velik domoljub in izvrsten poznavalec teh zapletenih razmer se je takoj odzval na povabilo in razgovor. Širše obrazložitve ni potreboval. Potreboval je le verodostojne materialne dokumente na katere bi se oprl. In te sem mu zagotovil.

Nekaj ur pred najinim srečanjem mi je uspelo v sodelovanju z referentom za usposabljanje v MŠTO majorjem Vojkom Adamičem pridobiti originalni Ukaz o razorožitvi. Tega sem

fotokopiral in posredoval Sobanu na specifičen način. Dobila sva se v mestu in se sprehajajoč skozi množico ljudi pogovorila. Za tem sva odšla na dvorišče priljubljene gostilne Figovec in si naročila pivo. S sproščenim pogovorom sva dajala vtis kakor da se pogovarjava o vsakdanjih nepomembnih stvareh. Na mojo zahtevo je Soban prepisal besedilo Ukaza od začetka do konca. Kasneje ga je v daljšem članku z izvrstno vsebinsko obrazložitvijo objavil v sobotni prilogi Dela. Ta članek je odprl oči mnogim »nejevnim Tomažem« in jim do potankosti predstavil pomen razorožitve za slovensko suverenost.

Odločno ukrepanje

Pričakovali smo resnejše ukrepanje predstavnikov slovenske oblasti in njihovo zahtevo po prekinitev vseh postopkov razorožitve. Z neizmernim zadovoljstvom nas je navdahn timer telefaks republiškega sekretarja za obrambo Janeza Janše, ki je kratko in jasno prepovedal predajo orožja pod nadzorom sekretariatov za obrambo občin in premeščanja orožja iz skladišč teritorialne obrambe v skladišča JLA. To nam je dalo novega navdiha in vzdignilo našo pripravljenost, da z vso odgovornostjo prevzamemo nase obveze do zaštite interesov Republike Slovenije.

Pričakovali in želeli smo še več. Zato je to zadovoljstvo podkrepil telefaks predsednika Milana Kučana. Predstavljena vsebina podobna telefaksu republiškega sekretarja za obrambo je za nas vse predstavljala zaokroženo celoto enotnosti slovenskega nastopanja napram vse pritiskom in postopkov zveznih oblasti.

Prvi koraki projekta MSNZ

Poskus razorožitve slovenske TO je imel v vrstah njenih pripadnikov zelo negativen učinek. Zaradi dejanja »peščice zanesljivih poveljnikov« so izgubili velik del zaupanja pred slovensko javnostjo. Posledica tega je nastanek obdobja nekakšnega »aktivnega « mirovanja v pokrajinskih in občinskih štabih TO. Kljub temu smo zbirali podatke in informacije o aktualnih dogajanjih in iskali ustrezne rešitve.

Moreče vzdušje, ki ga je povzročila razorožitev TO je prekinilo obvestilo, da bi želel imeti z mano sestanek Anton Krkovič iz Kočevja. To je bilo ob koncu meseca junija, ko so se mnogi odpravljali na dopustovanje. Sprejel sem obvestilo, da bo prišel 28.06. (morda 26.06.) v popoldanskih urah v prostore MŠTO. Sama napoved sestanka je v meni ustvarila vznemirjenje. In res okoli 16.00 se je v moji pisarni pojavil Krkovič v spremstvu sina Tonija. Diskretno me je vprašal, če razpolagamo s kakšnim prostorom, v katerem smo varni pred prisluškovanjem in bi v njemu lahko neovirano nadaljevali razgovor zaradi razlogov, ki so ga pripeljali v Ljubljano. Po kratkem premisleku smo odšli v učilnico MŠTO. Slutil sem, da za tem srečanjem stoji nekaj vznemirljivega in nisem se motil.

Krkovič je izžareval ogromno energijo, bil je nekoliko napet, kot tetiva samostrela tik pred izstrelom. Povprašal me je, kaj mislim o predaji orožja, ki smo jo doživeli v mesecu maju in kakšna so moja stališča do tega vprašanja. Pojasnil sem mu, da smo v ljubljanski TO že vrsto let izpostavljeni pritiskom zveznih vojaških institucij in mu opisal kronologijo predhodnih dogajanj.

Povedal sem mu, da smo potek, ko smo dobili obvestilo o predaji orožja z izjemo posameznikov skoraj v celoti reagirali z ogorčenjem. Obsodili smo sam postopek in kreatorje tega dejanja opravljenega za našim hrbtom. Seznanil sem ga s tem, da je prišlo z naše strani do večjega samostojnega reagiranja sodelavcev, ki so obveščali najrazličnejše

vodstvene organe v republiki, mestu in v ljubljanskih občinah. Predstavil sem mu konkretne razmere v Ljubljani s poudarkom na stanju v štabih za TO ljubljanskih občin in mesta Ljubljane. Posamično sem ocenil vsakega pripadnika stalne sestave in njegovo pripravljenost za sodelovanje v organiziranem odporu, če bo to potrebno. Pri oceni nekaterih posameznikov je bil presenečen, vendar je ocene sprejel z razumevanjem. Krkoviču sem dal zagotovilo, da bomo »Ljubljančani« zagotovo uspešno opravili svojo dolžnost, ne glede na zahtevnost nalog, če je to v interesu slovenskega naroda in v interesu slovenske države.

Krkovič me je seznanil z naporu ožje skupine ljudi povezanimi z najvišjimi predstavniki republiške oblasti, ki so se organizirali zato, da se ukrepa proti sramotnemu dejanju predaje orožja in da pripravijo organizirane ukrepe za povrnitev odvzetega orožja izpod nadzora JLA. Prav tako mi je predstavil aktivnosti, katerih namen je preprečiti eventualni republiški (državni) udar ali okupacijo Slovenije, ki jo načrtujejo v Beogradu. Poslušal sem ga z vso resnostjo. V njegovih besedah je bilo povedano toliko tistega kar smo pričakovali in želeli, da odločitev ni bila težka. »Ljubljančani« smo pripravljeni sodelovati. Šele kasneje, ko so bili pripravljeni vsi potrebni pogoji za pravno formalno delovanje Manevrske strukture Narodne zaščite, sem izvedel, da so v tej »ožji skupini« ob Krkoviču sodelovali še republiški sekretar za obrambo Janez Janša, republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar, Vinko Beznik iz zaščitne enote milice in še nekateri drugi.

Ves čas srečanja je sedel ob njemu sin Toni. Z veliko resnostjo mi je Krkovič povedal, da mu je sin spremljevalec in varnostnik obenem. Čeprav mlad je Toni dominiral z močno postavo, tako, da bi mu lahko človek prisodil štiri ali pet let več. Kasnejše aktivnosti, ki smo jih imeli so razblinile vsak dvom o tem ali je fant lahko opravil svojo nalogo. Veliko spoštovanja, ki ga je gojil do očeta in znanje borilnih veščin, ki jih je obvladal, se je prepletalo z usposobljenostjo za uporabo orožja, ki mu jo je vcepil oče. Čeprav mlad, je bil vreden popolnega zaupanja. Zato mu je oče takrat in tudi kasneje zaupal zahtevnejše naloge.

Predno smo se razšli, je Krkovič zahteval naj brez njega in ustreznih navodil ne počenjamo ničesar na svojo odgovornost. Dejal je, da bo ukaz za naslednjo akcijo prišel pravočasno. Dogovorila sva se o tem, da naj v štabih TO ustvarimo čim bolj normalne delovne pogoje, ljudje naj gredo na dopuste, vse ostale aktivnosti pa naj se izvajajo na običajen način. Izmenjala sva si naslove in telefonske številke. Ključna zveza med nama je bila od tega trenutka naprej njegova tajnica v sekretariatu za obrambo v Kočevju Irena Frelih.

Ko sta s sinom Tonijem, za katerega sem šele kasneje izvedel, da je dvanajstletni fant, odšla, me je ponovno prežela močan občutek radosti. Vedel sem, da nismo sami, vedel sem, da vsa ta leta zavzemanja za slovenske interese niso bila zaman, pripravljenih za obrambo interesov domovine nas je bilo kar nekaj. V Sloveniji se je sprožil plaz v katerem so se izpostavili pravi ljudje. Tega zadovoljstva se nisem še lep čas otresel.

Sam sem že pred tem, v drugi polovici meseca maja, organiziral močno obveščevalno službo, katere osnovna naloga je bila pokrivanje dejavnosti in postopkov vodilnih vojaških oseb v RŠTO, poveljstvu 14. korpusa JLA, v vojašnicah in ustanovah zvezne armade na območju mesta Ljubljane. Uspeli smo pridobiti izvrstne informacije s katerimi smo v precejšnji meri pomagali pri nadzorovanju aktivnosti proti Sloveniji in jih uspešno blokirali. Pravočasne informacije so prispevale k izvajanju natančnih postopkov in vsebinsko pravih odločitev pristojnih državnih organov, v prvi vrsti Republiškega

sekretariata za obrambo in Republiškega sekretariata za notranje zadeve. Ta dejavnost zahteva posebno in veliko temeljitejšo obravnavo.

Začetek operativnega dela v Ljubljani

Ponovne aktivnosti so oživele v mesecu avgustu v času, ko so se pripadniki takratnega MŠTO Ljubljana začeli vračati z dopustov. Pred tem je Krkovič na območju Kočevske in Dolenjske pokrajine sprožil mehanizme organiziranja Manevrske strukture Narodne zaščite. Na vrsto je prišla Ljubljana. Pristopilo se je k sistematičnemu delu.

V prvi polovici avgusta sem bil na dopustu na otoku Krku. Dopust sem večkrat prekinil in prišel v Kočevje, kjer sva se s Krkovičem dogovarjala o izvajanju nadaljnjih aktivnosti in med drugim tudi o potrebi za pokrivanje zračnega prostora, za kar smo angažirali mojega bratranca Jožeta Butaro, ki je bil v tistem času načelnik zračne kontrole letenja za Slovenijo na Brniku. Dogovori so bili uspešni in kot taki predstavljali večjo kvaliteto organiziranosti in udarnosti MSNZ. V času ko sva delala na teh nalogah, se je po nalogu Krkoviča sestal del operativne skupine vodstva Manevrske strukture Narodne zaščite za Ljubljano v domačiji Vojka Adamiča v Sadinji vasi. Operativno delo v Ljubljani se je pričelo z vso intenziteto. Naslednji dan sva s Krkovičem prišla na isto lokacijo, kjer smo se s sodelavci pogovarjali o nadaljnjih ukrepih. Ekipa, ki je kasneje prerasla v mestni štab Manevrske strukture Narodne zaščite je delovala v sestavi Miha Butara, Vojko Adamič, Miran Barborič, Miloš Šonc, Ivo Furlan in Marino Medeot.

Na tem sestanku smo utrdili usmeritve za nadaljnje delo in predvideli določene oblike našega delovanja. Dogovorili smo se o tem, kakšna naj bo organizacijska shema MSNZ v sedanjih razmerah, s katero bomo lahko zagotavljali poveljevanje in postopke mobilizacije v primeru vojaškega udara ali okupacije Slovenije. Prvotno smo formirali zelo majhne bojne skupine in z naraščanjem količine pridobljenega orožja razširili naše oborožene strukture v močnejše formacije.

Ta ekipa, ki je tvorila operativno jedro našega delovanja je postopoma a zanesljivo pridobila podobo štaba, saj so v njem delovali resorji odgovornih za vodenje in poveljevanje, operativne dejavnosti, mobilizacijske zadeve, zaledno zagotovitev, obveščevalne dejavnosti in varnost.

Konkretna naloga za naše delo in organiziranje Manevrske strukture Narodne zaščite pokrajine Ljubljana mesto smo dobivali od Antona Krkoviča, ki je dobesedno vsakodnevno spremljal dogajanja v vseh slovenskih pokrajinah. Še prav posebno se je angažiral na območju Ljubljane, saj je bilo po naši skupni oceni to v tistem času ključnega pomena. Skupaj smo analizirali splošno situacijo in si zadali jasne in razumljive naloge. Zaradi pomena Ljubljane kot glavnega mesta republike in njenega vsestranskega središča smo intenzivirali delo na izdelavi obveščevalne presoje nasprotnika v mestu, izdelali presojo njegovega možnega delovanja in uvedbe okupacijskega sistema, pripravili načrt prevzema našega orožja iz skladišč JLA in nakupa orožja za potrebe MSNZ, izdelali načrt uporabe naših sil, določili vojaške lokacije potrebne za naše delo, izbrali nove lokacije mobilizacijske zbirališč, izdelali sheme samo vpoklicev in načrta alarmiranja. Zaradi globokega ilegalnega dela in zagotavljanja varnosti smo uveljavili vse potrebne varnostne ukrepe, uvedli štiriindvajset urni nadzor vseh struktur JLA na našem območju odgovornosti in zagotovili sistematično spremljanje vseh koristnih informacij.

Delovanje v sestavi Manevrske strukture Narodne zaščite je temeljilo na načelu strogo centraliziranega vodenja, doslednega izvajanja nalog, maksimalne konspiracije in popolne varnostne zaščite. V času delovanja tega projekta ni nikoli prišlo do vdora v organizacijo ali do kakršne koli kompromitacije organizacije ali posameznih postopkov. V nekaterih primerih je prišlo do pogojne vprašljivosti sprejetih kadrovskih rešitev, pri katerih smo imeli upravičene pomisleke, vendar nam je uspelo zaradi dobrega nadzora in vodenja vseh potrebnih postopkov zadržati ustvarjeni nivo organiziranosti, konspiracije in varnosti.

Z Antonom Krkovičem sva bila angažirana pri oblikovanju vodstev Manevrske strukture Narodne zaščite v pokrajinah kjer se je delo pričelo po ureditvi razmer v Ljubljani. Skupaj sva opravila začetne naloge v Vzhodnoštajerski pokrajini, Severno- primorski, Posavju, Zasavju, Koroški, Pomurju, gorenjski in Zahodno-štajerski pokrajini. Pri teh aktivnostih so v nekaterih primerih sodelovali tudi predstavniki posebnih enot milice, s katerimi se je usklajevalo medsebojno sodelovanje.

V vsem obdobju delovanja Manevrske strukture Narodne zaščite kakor tudi v času do izгона armade iz republike Slovenije smo delovali dobesedno v vojnih razmerah. Delalo se je neprekinjeno dan in noč. Prioritetna naloga nam je bila ta, da utrdimo organizacijo in enote v osrčju mesta Ljubljane ter na ta način skupaj s policijskimi enotami zavarujemo republiško vodstvo v primeru, če bi bilo to potrebno. Zato smo s posebno pozornostjo vsa sredstva, ki so nam bila na razpolago, od orožja, streliva, minsko eksplozivnih sredstev in podobnih stvari, ki smo jih pridobili, dobesedno ukradli z ilegalnimi postopki iz skladišč, ki so bila pod nadzorom JLA, razporedili na tajne lokacije v mestu in tudi v primestnem območju. Med temi sredstvi je bila kar zajetna količina tistih, ki smo jih pridobili preko Krkoviča iz skladišč v Gotenici. Vsa ta oborožitev in tajne lokacije skladišč so bila usklajena z popolnoma na novo formiranimi enotami, katerim smo zelo jasno določili njihove naloge in območja odgovornosti.

V prvi fazi organiziranja smo formirali enote specialistov moči vodov in čet za protidiverzantska dejstva, protioklepno borbo, diverzantska dejstva, protiletalsko zaščito in skupine za oviranje, da bi postopoma na podlagi ustvarjenih možnosti formirali enote moči odredov. Tempo našega dela je bil strahovit, minute so bile ure, ure tedni in tedni meseci.

Kadrovska sestava vodstev Manevrske strukture Narodne zaščite v mestu Ljubljani in ljubljanskih občinah

Mestni štab MSNZ:

1. Miha BUTARA, načelnik
2. Vojko ADAMIČ, namestnik
3. Miloš ŠONC, obveščevalec
4. Miran BARBORIČ, zalednik
5. Ivo FURLAN, pomočnik zalednika
6. Mirko ŠPETIČ, org.mob.
7. Marino MEDEOT, organ varnosti

Občinski štab MSNZ Center:

1. Luka LEVIČNIK, načelnik
2. Drago VREČAR, namestnik

Občinski štab MSNZ Bežigrad:

1. Miroslav DEBELJAK, načelnik
2. Aleksander ŠKRABAN, namestnik

Občinski štab MSNZ Moste:

1. Franci KOŠIR, načelnik
2. Vojko PAVLIN, namestnik

Občinski štab MSNZ Šiška:

1. Borut ZAJEC, načelnik
2. Stane KONDA, namestnik

Občinski štab MSNZ Vič:

1. Edmund ŠARANI, načelnik
2. Stojan KASTELIC, namestnik

Zaledna oskrba

Meseca maja je bila ljubljanska TO popolnoma razorožena. Svojo materialno zasnovo je novo nastala Manevrska struktura Narodne zaščite črpala na najrazličnejše načine. S pomočjo velike iznajdljivosti mnogih naših pripadnikov smo pridobivali (kradli) oborožitev, opremo, materialno tehnična sredstva in minsko eksplozivna sredstva tudi na najbolj nenavadne načine. Naši fantje so dobesedno tekmovali v iznajdljivosti, prevzemu in načinu prevoza teh sredstev iz skladišč, ki so bila pod nadzorom JLA. Tu so se še kot prav posebej iznajdljivi izkazali Slavko Derenčin, Vlado Šlosar, Dušan Levičnik, Borut Nečemer, Stojan Kastelic, Stane Konda, Miran Barborič, Ivo Furlan in še drugi, ki so izvajali te operativne naloge.

Vsak prevoz je bil izveden v popolni tajnosti, običajno v poznih nočnih urah in to z večkratnim krožnim zavarovanjem smeri, s tem, da nismo nikoli uporabljali istih relacij. Na vozilih smo imeli dodatno nameščene registrske tablice, ki nam jih je zagotovil naš sodelavec, sekretar za notranje zadeve mesta Ljubljane Brane Davidovič. Nekoliko težav smo imeli le zaradi velikih fizičnih naporov, ki so jih morali premagovati posamezniki odgovorni za skladišča na mikro lokacijah, saj so jih urejevali sami. Zaradi popolnosti konspiracij je take lokacije lahko poznalo le omejeno število ljudi. Običajno trije do štirje. Količine sredstev pa so bile ponekod kar zajetne. Pripadniki MSNZ so morali delovati dneve in noči. Istočasno pa so v okviru rednih delovnih nalog morali pred sodelavci, ki niso bili vključeni v ta projekt, igrati nevedneže in nepoznavalce dogajanj v Sloveniji.

V dobrih dveh tednih smo ustvarili Manevrsko strukturo Narodne zaščite mesta Ljubljane in občinske štabe v vseh ljubljanskih občinah, Bežigradu, Centru, Šiški, Mostah in na Viču. Zaživel so s polno močjo in imeli v svoji sestavi najbolj usposobljene ljudi vredne vsega zaupanja. Na tem območju smo v tej fazi ustvarili potencial 2300 solidno oboroženih mož. Ob tem smo razpolagali z 24 minometi, 6 protiletalskimi topovi, 6 protiletalskimi raketnimi lanserji Strela 2M z raketami, 224 kosi protioklepni min, 2228 ročnimi

bombami, 2000 kg eksploziva in preko 1.150.000 različnih vrst streliva ter še z nekaterimi drugimi sredstvi. Ob navedenih sredstvih in angažiranih borbih smo imeli v že oblikovanih enotah pripravljeno sestavo preko 1000 pripadnikov pripravljenih, da prevzamejo oborožitve skladiščene pri Republiškem sekretariatu za notranje zadeve, Železniškemu gospodarstvu Ljubljana in na sekretariatih za obrambo v mestu. Oborožitev in sredstva s katerimi smo neposredno upravljali, so bila razseljena v priročna skladišča na okoli 50 mikro lokacij. Te so bile usklajene z načrti uporabe enot in razmeščene v bližino novih mobilizacijskih zbirališč.

Nekaterim ključnim enotam predvidenim za najzahtevnejša udarna dejstva v eventualnem prvem valu bojnih aktivnosti, je bila oborožitev s strelivom in potrebna količina minsko eksplozivnih sredstev podeljena na roke. Ta sredstva so hranili doma. Pripadniki teh intervencijskih enot so bili pripravljeni za angažiranje v vsakem trenutku.

V okviru obveščevalne dejavnosti je bil izdelan natančen elaborat o vseh najpomembnejših vojaških objektih, ki je vseboval fotografije, video posnetke, načrte objektov, tlorise in presojo sovražnikovih sil. V naloge varovanja in nadzora ter pripravljenosti za uporabo je bilo skupno vključenih 4276 pripadnikov.

Sodelovanje z milico

Pri izvajanju mnogih aktivnosti smo tesno sodelovali z enotami milice. Vsi prevozi, oborožitve, streliva in minsko eksplozivnih sredstev iz območja Gotenice v Ljubljano so bili trojno varovani. Neposredno zavarovanje smo izvajali s skupinami za zavarovanje iz lastne sestave, nekoliko širše zavarovanje pa so za naše potrebe opravljali pripadniki zaščitne enote milice, kasneje specialne enote policije, ki jo je vodil Vinko Beznik. Ne zaradi nezaupanja, temveč zaradi zagotovitve zanesljivega in varnega prevoza smo s svojimi dodatnimi skupinami za zavarovanje izvajali širše zavarovanje prevoza s tako imenovanim tretjim krogom. Razen v enem primeru, ko je prišlo do nepričakovanega kontakta med našimi pripadniki in kolegi iz policije teh aktivnosti oni niso zaznali. Zaradi medsebojnega znanstva so se hitro sporazumeli in na srečo ni prišlo do oboroženega konflikta, kar bi se v tistih razmerah lahko dogodilo.

Sodelovanje s specialno enoto policije je bilo zelo intenzivno, tako, da smo bili stalno v neposrednem kontaktu in se usklajevali pri izvajanju naših skupnih aktivnosti, prav tako tudi pri načrtovanju nalog v izogib podvajanju. Za stike z enoto policije je bil odgovoren moj namestnik major Vojko Adamič.

V prvih dneh meseca septembra so dozoreli pogoji za povezovanje vodstev Manevrske strukture Narodne zaščite z vodstvom PEM, posebnih enot milice v mestu Ljubljani. Dne 1.9.1990 sta Anton Krkovič in poveljnik PEM Jože Kolenc prenesla odločitev o usklajen sodelovanju v Ljubljani na horizontalni nivo.

Na tem delovnem sestanku, ki je bil v večernih urah v hiši Vrečar Draga na Jamovi ulici 15 v Ljubljani, smo bili prisotni tudi načelnik MSNZ pokrajine Ljubljana mesto Miha Butara, namestnik načelnika Vojko Adamič, poveljnik posebnih enot policije za Ljubljano Stane Leskošek in njegov namestnik Stane Plohl. Dogovorili smo se o medsebojnem operativnem in bojnem sodelovanju ter določili čas za realizacijo skupnih nalog, ki smo jih uskladili med seboj. Dne 10.9.1990 smo na ponovnem sestanku na isti lokaciji uskladili načrte našega organiziranja in delovanja, dogovorili koordinacijo za fizična in prostorska varovanja,

varovanja nadaljnjih prevozov in podobno. Uskladili smo se tudi glede medsebojnih obvez po vprašanju obveščevalne in varnostne zagotovitve.

V popolnosti je steklo potrebno sodelovanje z zavestjo, da smo eni drugim v oporo pri izvrševanju najtežjih nalog, tudi bojnih, če bi prišlo do takšne potrebe.

Obveščevalna dejavnost MSNZ

Že v samem začetku našega delovanja smo izjemno pozornost posvečali obveščevalni dejavnosti in s tem popolnemu spoznavanju našega potencialnega nasprotnika. Za delovanje obveščevalne službe in delo izvidniško obveščevalnih organov je bil odgovoren Miloš Šonc. Že v samem začetku je bil vključen v izdelavo ocene nasprotnika in presojo njegovega možnega delovanja v primeru izrednih razmer ali izvajanja bojnih aktivnosti s ciljem vzpostavitve okupacijskega sistema na območju Slovenije in še posebej na območju mesta Ljubljane.

V zvezi z obveščevalnimi nalogami smo izdelali presojo nasprotnika. Ta bi naj zagotavljala naša pravočasna in realna ukrepanja. Prav tako je omogočala sistematično spremljanje in nadzorovanje dogajanja v vseh vojaških objektih, enotah prav tako pa tudi spremljanje vodilnih starešin Jugoslovanske ljudske armade. Izvajali smo tudi stalno 24 urno opazovanje vseh vojašnic in vojaških objektov na svojem teritoriju. S to nalogo smo začeli intenzivno v prvih dneh meseca septembra. Prvotno smo jo izvajali vsi člani mestnega in občinskih štabov MSNZ, predvsem tiste naloge, ki so bile vezane za opazovanje najpomembnejših enot na našem območju in na Vrhnikih (poveljstvo korpusa, bataljon vojne policije, tankovska brigada, skladišče Borovnica ipd.

V naslednji fazi izvajanja obveščevalnega nadzora smo povečali aktivnosti preko občinskih štabov Narodne zaščite, tako, da smo k sodelovanju pritegnili najzanesljivejše, najodgovornejše in zaupne vojaške obveznike iz naših enot, ki so v izmenah nadzorovali tako vojaške objekte kakor tudi nekatere njihove starešine.

Veliko podatkov smo pridobili s klasičnim obveščevalnim operativnim delom. Vsak premik na območju naše odgovornosti je bil registriran in evidentiran, analiziran ter dokončno obdelan poslan v uporabo republiškem vodstvu.

Pri izvajanju obveščevalnih aktivnosti smo uporabljali tudi tehnična sredstva, kot so pasivni daljnogled za nočno opazovanje, pasivni tankovski daljnogled za nočno opazovanje. Te so nam zagotovili v Iskri elektrooptiki, sedanji Fotoni. Uporabljali smo tudi video kamere, s katerimi smo zelo natančno posneli vse vojaške objekte in njihovo okolico. Na podlagi tega dela so bili izdelani kvalitetni elaborati, kar je pripomoglo k temu, da smo v kar največji meri obvladali situacijo. Ko govorimo o obveščevalnem delu lahko sklenemo to informacijo s podatkom, da je v specialni obveščevalni dejavnosti in množični izvidniško obveščevalni dejavnosti delovalo preko 4000 naših pripadnikov.

Dodatne aktivnosti MSNZ

Sredi meseca septembra je bilo v Ljubljani nekaj pomembnih dogodkov, ki so bili republiškega pomena. Med drugim je bil na Predsedstvu Republike Slovenije sestanek poveljnikov pokrajinskih štabov Narodne zaščite, na katerem so kot nosilci vsebin prisostvovali minister za obrambo Janez Janša in minister za notranje zadeve Igor Bavčar.

Načelnik republiškega štaba NZ Anton Krkovič in poveljnik specialne enote milice sta predstavila razmere v svojih strukturah. Ob tem smo obravnavali splošno pravne in druge podlage za izvedbo naših aktivnosti, predvideli možne situacije do katerih lahko pride ob aktiviranju MSNZ in sprejeli operativni dogovor za nadaljnje delo. Sredi delovnega sestanka sta nas obiskala predsednik vlade Lojze Peterle in nekoliko kasneje predsednik države Milan Kučan.

Ta večer je imel za vse prisotne poseben pečat, saj smo se v tem trenutku prepričali v nesporno dejstvo, da za vsemi dosedanjimi aktivnostmi stoji slovensko državno vodstvo in nas v celoti podpira.

Temu sestanku je sledilo poročanje na Vladi Republike Slovenije, ko smo vsi načelniki Manevrske strukture Narodne zaščite iz pokrajin prav tako pa tudi pokrajinski poveljniki posebnih enot milice poročali republiškemu vodstvu o doseženem stanju organiziranosti v svojih sredinah in stopnji bojne pripravljenosti.

Ta dva sestanka sta imela izjemen pomen za dvig morale vseh prisotnih, ki je bila že tako na zelo visoki ravni. Spoznanje, da za vsemi našimi postopki stoji država, nas je navdihovalo z neizmerno močjo, prav tako pa tudi prepričanje, da smo s svojim delom dosegli zahtevane cilje, ki so bili postavljeni pred nas. Na podlagi podanih poročil je bilo očitno, da obvladujemo slovenski prostor v katerega smo bili trdno vpeti.

V tem mesecu je bilo še nekaj sestankov samega vodstva Manevrske strukture Narodne zaščite, v katerega so bili vključeni vsi načelniki pokrajinskih štabov. Zaradi pomembnih razlogov nas je v teh primerih sklical načelnik republiškega štaba Anton Krkovič. Zadnji sestanek na najvišjem operativnem nivoju je bil 26. 9. 1990 v prostorih ljubljanskega Magistrata. Republiškima sekretarjema Janezu Janši in Igorju Bavčarju smo poročali o stanju v pokrajinah ter o problemih s katerimi se srečujemo pri svojem delu. Med prisotnimi je bil tudi eden redkih pripadnikov Hočevarjevega RŠTO, ki je od samega začetka sodeloval z nami. To je bil priljubljeni polkovnik Carl. V Skupščini Republike Slovenije pred zadnjim sklicem je bil poslanec kot predstavnik vojske. Na majskem zasedanju Skupščine je kot Slovenec odločno in javno nasprotoval razorožitvi teritorialne obrambe.

Poudariti je treba, da v vsem obdobju delovanja Manevrske strukture Narodne zaščite do prenosa v sestavo Teritorialne obrambe Slovenije nismo imeli nobenega primera vdora v našo organizacijo ali pa kompromitacije njenega delovanja zaradi neprofesionalnih postopkov. Potrebno je vedeti, da smo bili kot člani stalne sestave štabov za Teritorialno obrambo pod stalnim nadzorom organov kontra-obveščevalne službe armade JLA in tudi Hočevarjevega RŠTO. Za dosego svojih ciljev so v tem času pa tudi kasneje uporabljali vrsto častnikov, med njimi tudi nekaj upokojenih, med katerimi je bilo kar nekaj Slovencev z namenom, da odkrijejo eventualna dogajanja znotraj teritorialne obrambe. Za Manevrsko strukturo Narodne zaščite so izvedeli šele 4.10.1990, ko je Anton Krkovič kot načelnik Narodne zaščite Republike Slovenije prenesel svojo strukturo v teritorialno obrambo.

Zaključek

Dosežen nivo učinkovitosti dela ustvarjen v projektu Manevrske strukture Narodne zaščite se je odražal v nadaljnjih postopkih, ki so se odvijali znotraj TO Republike Slovenije v pripravah za obrambo domovine in izгона okupatorske vojske iz Slovenije. Tako sta

Manevrska struktura Narodne zaščite kakor tudi TO v času svojega delovanja predstavljali veliko oporo slovenskemu republiškemu vodstvu pri izvajanju vseh postopkov osamosvajanja in osamosvojitve naše države. Zelo pomembno pa je dejstvo, da so se vse aktivnosti v pripravah na vojno in vojni sami skoraj v celoti odvijale na podlagi načrtov izdelanih v obdobju MSNZ, kar je pomenilo, da so bili te zelo kvalitetni in uporabni.

Vsa navedena dejstva zavračajo vse očitke in natolcevanja o tem, da je vojna trajala le deset dni. Za vse tiste, ki smo bili angažirani v interesu obrambe novo nastajajoče države, je ta vojna trajala od 17. maja 1990 do izгона zadnjega vojaka okupatorske Jugoslovanske vojske iz Slovenije dne 26.10.1991. Takrat smo jim pomahali v pristanišču Koprške luke z željo, da se z njimi nikoli več ne srečamo na slovenskih tleh.

V Ljubljani, 12.09.2000

**Polkovnik
Miha BUTARA**

